

Primers lectors de VICTUS d'Albert Sánchez Piñol

Edicions La Campana, 2012

JOAQUIM ALBAREDA SALVADÓ, catedràtic d'Història Moderna. Especialista en la Guerra de Successió.

Aquests dies, mirant papers del duc de Berwick als matins (sobre els preparatius de l'assalt final de Barcelona) a l'Archivo General de Simancas, i llegint el llibre de l'Albert a les tardes, sembla que visqui al 1714. És un llibre impressionant, amb una força extraordinària, davant del qual un s'ha de treure el barret i fer una reverència. Són admirables tant el domini del tema que demostra com l'anàlisi que fa dels comportaments humans, individuals i col·lectius (dels catalans i dels castellans), a voltes amb una sàtira aguda i saludablement irreverent.

Impressiona, també, el relat de les misèries de la guerra i, alhora, de la grandesa i l'heroïcitat dels artesans i del poble baix, de Dalmau, de Villarroel, que lluiten per les llibertats de Catalunya, gens supèrflues, imprescindibles per als seus habitants. A partir d'ara, m'imaginaré aquell setge tan brutal i amb tants contrasentits d'una altra manera, qui sap si més real que la que ens acostumen a descriure els documents.

JOAN B. CULLA, professor d'Història Contemporània a la Universitat Autònoma de Barcelona des de 1977.

L'Onze de Setembre, el Fossar de les Moreres i els versos de Frederic Soler, l'aleshores desaparegut monument a Casanova..., formen part destacada de la meva educació sentimental clandestina sota el franquisme. Després, ja com a historiador, no he estudiat aquells fets de principis del XVIII, però sí el seu paper en la construcció de la mitologia, la simbologia i la litúrgia del catalanisme. Des d'aquesta darrera perspectiva, el llibre d'Albert Sánchez Piñol és un huracà d'aire fresc, una visió des de baix, irreverent, iconoclasta en el millor sentit de la paraula. VICTUS no desmunta el nostre principal mite nacional; el refà encara més potent, més vibrant, més proper que en la versió canònica... El retrat d'Antonio de Villarroel, per exemple, és magnífic... En fi, que he devorat el text amb el mateix delit i la mateixa satisfacció amb què, de jove, devorava les novel·les històriques clàssiques, de Dumas a Hugo.

ARTURO ARNALTE, periodista i historiador, autor de *Deliros de grandeza. Las quimeras coloniales del XIX español* i coordinador de la revista *La Aventura de la Historia*.

Victus es una trepidante lectura de la Guerra de Sucesión española y el asedio de Barcelona, que culminó con la toma de la ciudad el 11 de septiembre de 1714. Con una trama sólida y bien hilvanada, sin ningún cabo suelto y en la que cada detalle encaja perfectamente en el conjunto, la obra es el relato en primera persona de un protagonista de ficción que recorre los escenarios de la contienda y actúa de presentador de los principales líderes históricos del drama.

Su peripecia le conduce de los palacios a las trincheras y de los centros de formación académica a los bajos fondos de Madrid y Barcelona, entre otros escenarios. A través de sus avatares se presenta un fresco social del momento y se propone una visión de sus dilemas que aspira a romper el marco cronológico y local para proyectarse hasta la actualidad.

El autor se ha documentado de forma exhaustiva sobre los acontecimientos que describe y especialmente sobre el "arte" de la guerra en el siglo XVIII, los grandes ingenieros europeos y los aspectos más sórdidos de la lucha en las trincheras y las tácticas de asedio. Solo por eso, la narración ya sería completamente innovadora en este campo.

Pero Victus va más allá de una novela histórica al uso.

La lucha de clases y los conflictos identitarios, en su caso entre franceses, catalanes y castellanos, son el eje principal de la narración, aunque nada es lo que parece a simple vista. El

aparente maniqueísmo de una lectura rápida se desmonta en cuanto se analiza el juego cruzado de roles: De esta manera, *Victus* es un trampantojo donde lo que creemos ver en un momento cambia de forma a medida que lo vemos más de cerca. Añadámosle un ritmo acelerado, amor y sexo con guiños a una pansexualidad utópica, grandes dosis de ironía y el distanciamiento cínico de antihéroe moderno de que hace gala el protagonista para estar ante un relato que se lee con la misma facilidad con que se bebe un vaso de agua.

SANTIAGO DEL REY, ha sido periodista cultural, crítico y editor. Actualmente trabaja como traductor.

Los lectores de *La piel fría* y *Pandora en el Congo* ya sabíamos de la audacia, la originalidad, la energía narrativa y la inteligencia de A.S.P. Pero *Victus* rebasa todo lo esperable y lo deja a uno con la boca abierta. Novela histórica, crónica de la guerra de Sucesión, recreación asombrosa del asedio de Barcelona (y curso acelerado del arte de la fortificación), *Victus* es asimismo una trepidante novela de iniciación con ecos de la gran picaresca, y una reflexión a ratos sarcástica y a ratos vibrante sobre la dignidad y el heroísmo.

El protagonista, Martí Zuviría, un buscavidas ingenioso y cobardón, ducho en mil artimañas, capaz de cambiar de bando si se tercia, dos veces ahorcado, deslenguado, irreverente, es un hallazgo en sí mismo, una hazaña formidable.

La reconstrucción de los asedios y las cargas de caballería maravilla por su imprevista amenidad, igual que la razonada descripción de las técnicas de fortificación: una ciencia de la que uno lo ignoraba todo y que cobra sentido ante sus ojos hasta volverse (aunque parezca increíble) apasionante.

Como era de esperar en un conflicto tan cruento y enconado, no faltan los toques panfletarios de una y otra parte: el viejo Zuviría se despacha a gusto sobre la opresión de Castilla y la ofuscación de los borbónicos; y el infiltrado Diego Zúñiga reparte panfletos sobre el veneno catalán incitando a ese odio que llena de ahorcados las cunetas de los caminos. Pero la novela es mucho menos esquemática de lo que pueden indicar esos exabruptos. El héroe del asedio, el general don Antonio Villarroel, es un castellano de pura cepa, mientras que los dirigentes catalanes (incluido algún venerado padre de la patria) resultan ser una pandilla de pomposos cobardes.

Victus, en fin, tiene madera para la polémica, pero vuela mucho más alto que las fobias y los prejuicios de los hunos y los hotros. Al final ya casi no importan las razones del conflicto. Parapetados tras las barricadas, abandonados por todos, derrengados y muertos de hambre, los héroes de Barcelona se quedan solos con su heroísmo, y es entonces cuando el libro alcanza sus momentos más memorables y conmovedores.

JOAN BOSCH. Barcelona el 1971. Licenciado en física, però sempre ha estat vinculat al món de la indústria a través d'empreses multinacionals. Ha viscut a Boston. Apassionat de la literatura i de la història. Publicarà a La Campana unes narracions de caràcter històric.

Ja m'he llegit el *Victus*. No em demanis que sigui objectiu. Quan vaig tenir el primer cotxe –tenia 20 anys, un SEAT 127 groc atrotinat, que els meus amics anomenàvem afectuosament el «sapo» i que amenaçaven de convertir en un 127 descapotable amb un obrellaunes– el primer que vaig fer va ser pujar a Montjuïc.

Vaig passar una bona estona contemplant els diferents fossars, per entendre com funcionaven els sistemes defensius del castell. Allà, vaig entendre la frase de Vauban que surt al llibre, «portar els canons enemics ben lluny». Per no parlar-te de les hores que he passat a les tantes de la nit voltant per la *Gran Encisera*, enmig de turistes borratxos, per intentar localitzar les cicatrius de les nombroses ferides que la ciutat ha rebut. Vaig localitzar fins i tot les restes d'un pont que el Karlanges es va fer construir per poder sentir dir missa a Santa Maria del Mar sense sortir de palau! (et passo la foto).

El llibre... és una bomba, una meravella, una passada, una currada, una puta joia, una miniatura militar impressionant plena d'encerts. Com sempre amb en Piñol, no trobem ni subtileses psicològiques ni un llenguatge florit, però hi ha un sentit narratiu infal·libre, un espectacle visual

que m'ha arrossegat des de la primera pàgina fins a l'última. Tot el que he llegit d'ell anterior a *Victus* em sembla una preparació per aquest moment.

Per exemple, el tractament que fa de Villarroel, o la història del doctor Bassons i la càrrega dels estudiants: això és saber explicar històries... *the rest is silence*. O, com diem aquí, la resta són punyetes.

CARLES RODRIGUEZ, periodista resident a Nova York, ha treballat per mitjans com el *New York Daily News*, *El Diario/La Prensa* i la revista literaria *Críticas*.

Quién iba a imaginar que el libro definitivo para comprender las tortuosas relaciones entre los catalanes y España (una historia en que todos son culpables y no todos son víctimas) iba a venir de una novela de aventuras contada por un sinvergüenza encantador como Martí Zuviría. Con una rara mezcla de socarronería y erudición, *Victus* deslumbra por su ambición y profundidad histórica. No es solamente un vívido y emocionante relato de la caída de Barcelona el 11 de septiembre de 1714 que penetra en las mentes de todos sus protagonistas. Albert Sánchez Piñol también lleva al lector a enamorarse de su pillo protagonista y a contagiarse de su pasión por el "Mystère" de las fortificaciones con una fuerza narrativa irresistible.

ALZIRA MARTINS, editora d'Actes Sud, que n'ha comprat els drets en francès.

Je ne suis pas convaincue par le titre, mais c'est bien la seule chose sur laquelle j'ai des doutes. C'est un roman extrêmement puissant et paradoxalement très original, d'une originalité folle dans sa forme picaresque et qui porte un humanisme très moderne. Albert a fait un travail extraordinaire et je suis passionnée maintenant par la magie des forteresses. Je dois t'avouer aussi que je vois les Barcelonais d'un autre œil. Quel héritage formidable!

(No m'acaba de convèncer el títol, però és l'única cosa sobre la qual tinc dubtes. És una novel·la extraordinàriament potent i, paradoxalment, molt original, d'una tremenda originalitat dins de la seva forma picaresca i que desprèn un humanisme molt modern... L'Albert ha fet un treball extraordinari, i ara tinc passió per la màgia de les fortaleses. També haig de confessar que em miro els barcelonins d'una altra manera. Quina herència tan formidable!)

NELLEKE GEEL, editora de Signatuur (Holanda).

Des de la publicació de *Wolf Hall*, de Hilary Mantel –la novel·la que va guanyar el Booker Prize fa un parell d'anys i que s'ha convertit en la guanyadora Booker més venuda de tots els temps–, m'han bombardejat amb novel·les històriques. És clar que el nivell de *Wolf Hall* i la seva successora, *Bring up the bodies*, era tan alt que en general m'importaven ben poc, aquelles noves lectures de novel·les històriques. Em deixaven indiferent. No buscava un *costume drama*, no buscava personatges disfressats amb la moda de l'època, per dir-ho d'alguna manera. Buscava una història viva, que pogués mesurar-se amb *Wolf Hall*. Des d'aleshores, *Victus* és el primer manuscrit que m'ha encantat. El que importa és el nivell i la qualitat, i *Victus*, amb un estil molt diferent, representa per mi aquella classe de novel·la històrica tan difícil de trobar i que està per damunt de les restriccions d'una època. Fenomenal!

VARYA GORNOSTAEVA, editora en cap de Corpus Books, que n'ha comprat els drets de l'edició en rus.

El lector d'avui, cansat de les històries fantàstiques i arguments virtuosament construïts, de seguida distingeix entre la marea de llibres les obres d'Albert Sánchez Piñol. ¿En què consisteix el misteri del seu èxit? "Inesperat, imprevisible, original". Són els adjectius que apareixen en el discurs quan algú es proposa descriure les seves impressions després d'haver llegit els textos de

l'autor català. Però, de ben segur, això no és pas el més important: el que els fa tan especials és que inciten el lector a desxifrar els símbols i paràboles, a trobar la seva relació amb el món que ens envolta.

I és que les fantasies de Sánchez Piñol a vegades resulten més reals que la nostra realitat quotidiana i ens expliquen com som i com és la nostra pròpia vida.

Ara, amb una novel·la històrica, l'autor torna a ser inesperat, imprevisible i original, i estem segurs que aquest llibre tornarà a fascinar els lectors.

NINA AVROVA RAABEN, traductora al rus de *La pell freda* (més de 220 mil exemplars venuts), *Pandora al Congo* (més de 100 mil exemplars venuts), *Les edats d'or* i *Tretze tristos tràngols*.

Quan es moren les persones que conserven un record ben viu –propi o d'algun familiar o conegut– dels fets de les èpoques passades, aquests records desapareixen o es converteixen inexorablement en cròniques fredes i tractats històrics. A partir d'aquest moment només la literatura pot fer que tornin a ser commovedors. Per mi *Victus* és un d'aquests llibres que et fan viure el passat i emocionar-te. Durant molts dies, després d'acabar la lectura de *Victus*, quan passava pel centre de Barcelona, sense voler, en els carrers plens de turistes, entreveia el paisatge desolat de la ciutat assetjada i sentia la tristor, la desesperació i la ràbia.

Els personatges històrics de *Victus* em resulten tan vius com ho és el Napoleó de *Guerra i pau*, però crec que és un gran encert que els esdeveniments heroics ens els expliqui una mena d'antiheroi, amb totes les seves febleses.

Hi he trobat paral·lelismes amb moltes de les meves lectures de joventut, potser perquè llegeixo l'Albert amb la passió d'aleshores: Alexandre Dumas (sobretot al "Veni"), Lev Tolstoi (batalles d'Almansa i Tortosa) i Victor Hugo (escenes de la defensa de Barcelona).

Als altres llibres de l'Albert ja hi havia trobat moments màgics, quan m'oblidava que no era més que lectora i em venien ganes d'intervenir en la història. Per mi, a *Victus* aquest moment màgic és el descobriment de les reserves de l'enemic a Mataró. Hauria donat el que fos perquè ataquessin la ciutat, per molt que sabés el que va passar en realitat.

Em fa molta il·lusió començar ara la traducció i tornar amb aquest llibre.

Alfaguara. Mèxic. Informe encarregat pels editors que n'han comprat els drets.

Dictamen sobre *Victus*, de autor desconocido, entregado en original mecanografiado:

Calidad literaria. La novela es muy buena. Cabe ejemplificar: quien esto escribe poco o nada sabía de la guerra en cuestión y, sin embargo, no tuvo problemas para entender todo lo que ahí se narra. Esto hace ver que, desde cierta perspectiva, la novela podría prescindir del epíteto "histórica" y verse como una obra de ficción. Además, a diferencia de muchas novelas de este tipo, la erudición se nota pero va instrumentada a partir de un vehículo claro y fluido. La prosa tiene una gran potencia al tiempo en que es didáctica cada vez que se necesita. Así pues, su lectura es disfrutable y, además, atrapa al lector a las pocas páginas.

Contexto. Está muy bien construido. El autor consigue que el lector se traslade a la época a partir de descripciones efectivas y bien dosificadas. Además, en tanto el protagonista está dictando sus memorias a su criada, cada tanto tiene que explicarle la situación que se vivía con la clara intención de comunicarlo al lector. Algo que, por supuesto, se agradece.

ANTONIO MUÑOZ, nascut a Valladolid i llicenciat en Física Electrònica. Professor de física i matemàtiques a instituts de secundària durant trenta-cinc anys. Va arribar a Catalunya el 1984. El 1992, juntament amb Josep Catà, va començar a estudiar i investigar part de la història de la Catalunya moderna. El fruit d'aquesta feina ha estat la publicació de quatre llibres.

Voldria remarcar dos aspectes de VICTUS que a mi em complauen especialment.

Cal reconèixer, en primer lloc, l'esforç i el temps que ha dedicat l'autor a reunir la documentació

per fer aquesta novel·la. Tot fa pensar que sobre la Guerra de Successió ha utilitzat tots els materials existents, des dels més antics fins a les troballes més recents. A més a més de tota aquesta documentació, ha fet una tasca d'investigació al llegir-se les obres senceres de l'enginyer francès Vauban i fer-les servir de manera clara i pedagògica pels lectors. No crec que hi hagi gaires persones, investigadors o no, que hagin exprimit fins a l'última gota tota la informació continguda a la famosa obra de l'enginyer francès. En el meu cas haig de confessar que no, i per això he gaudit tant de l'exposició magistral que fa Sánchez Piñol del món d'un enginyer reial d'aquella època. Les pàgines que l'autor dedica a aquest assumpte són meravelloses, a més del rigor històric, per l'humor i ritme narratiu.

El segon aspecte, que és molt important per a mi, és que la novel·la reflecteix de manera perfecta el deler d'un poble per conservar les seves Constitucions i la seva sobirania.

IMMA FALCÓ, primera correctora de VICTUS. Traductora del francès i l'anglès. Fragments del mail després de la primera lectura.

Primer de tot, m'ho he passat pipa. ¿Com pot ser que no s'hagi escrit fins ara, aquest llibre? M'ha semblat una novel·la d'aventures collonuda, amb moments còmics, una acció que és com una cascada... s'aguanta, no cansa... O sigui, un prodigi.

Té la virtut que després de llegir-lo et fa l'efecte que has viscut el setge de Barcelona i, encara que sigui caspós dir-ho, fins i tot t'agafa una punteta d'orgull patriòtic.

És com una pel·li, veus els personatges moure's, veus l'escenari, sents les olors, veus la brutícia... Vaja, que t'ho creus.

Pel que fa als personatges secundaris: Els bessons em recorden els Dupond i Dupont, però en llest. En Jimmy em fa pensar en el Capitán Garfio, a en Villarroel li donaries tots els estalvis perquè te'ls guardés. L'Anfán i el Nan, a més de tenir uns noms collonuts, són graciosos i pel·liculeros, l'Amelis me l'imagino com una mena de Penélope Cruz quan fa papers d'enfadada...

¿Podeu preguntar una cosa que em té encuriosida a l'Albert? ¿A la vida real també es van deixar la porra a la platja i van haver de tornar a buscar-la? És una escena boníssima!

BEATRIZ BENÍTEZ CASTRO, traductora de l'anglès, el portuguès i el català al castellà. Informe fet sense saber que està llegint una novel·la de l'Albert Sánchez Piñol.

Valoració sintètica global: es una novela narrada con todo lujo de detalles y descripciones, en la que se nota que el autor no ha descuidado en ningún momento la exactitud de los datos histórico-sociales y de los mundos de la ingeniería y la guerra, de los que se vale con maestría para contar la historia real entrelazada con la vida de Martí Zuviría, su protagonista principal. Es un libro extenso y denso, quizá para ser leído con tiempo, porque es tal la cantidad de datos que las batallas y los asedios que se relatan a veces pueden confundirse, pero que precisamente por ello obliga a mantener una lectura continuada.

Sensació epidèrmica: quien no haya leído apenas sobre la historia de este período, se sentirá sobrecogido por el enorme daño que llegaron a causar en la diezmada y pobre población de la época las guerras entre países con monarquías tan ambiciosas como las europeas. El pueblo llano era, literalmente, carne de cañón. Y en cuanto a la historia de Cataluña... se aprenden y comprenden muchas reivindicaciones actuales, se sea o no de aquí, como es el caso de muchos de los que hemos sido adoptados por esta tierra.

Valoració literària: esta novela histórica, con marcado carácter literario, encierra una buena y original forma de enfocar este período histórico. Está bien documentada —aunque no descartaría una lectura en busca de anacronismos, porque es probable que se haya colado alguno— y contiene datos muy curiosos.

Pese al tono sencillo y ameno en el que está escrito, no es de lectura farragosa, pero tampoco simple. Son muchos los nuevos conceptos que se aprenden en pocas páginas y es necesario volver atrás para comprobar un dibujo o releer una explicación sobre qué es un baluarte o una paralela hablando en términos de defensa.

No abundan los diálogos y sí es generoso en descripciones de lugares y personajes (algunas de ellas en tono sarcástico que arranca sonrisas).

Se nota que está escrita por un autor (o autora) maduro y al que esta etapa histórica no sólo agrada, sino que obsesiona, tal es el cuidado que ha puesto en los datos y en la forma de expresarse de los personajes.

Importància autor: no conozco el nombre del autor, por lo que no puedo valorar este punto. Si se trata de su primera novela, es una obra titánica que debe de haberle llevado años de estudio y documentación.

Relació amb altres autors i obres: La lectura me ha hecho recordar obras tan dispares como *El nombre de la rosa*, *Los pilares de la Tierra*, *Gerona* o *Barry Lyndon*. Las dos primeras por ser obras en las que aparece un aprendiz y su maestro, y las dos segundas por distintos motivos: Gerona relata con el lujo de detalles tan característico de Pérez Galdós y del Realismo y el Naturalismo el sitio de Gerona durante la invasión napoleónica; la segunda relata la historia de Redmond Barry, un aventurero irlandés que pasa por distintos estados durante su vida, desde soldado a noble en las cortes francesa e inglesa.

Resumint: Esta novela tiene mucho de épico y de interesante. Es una obra extensa, pero muy amena y que atrapa, porque el protagonista se hace entrañable por muchos motivos: es astuto, joven, gracioso, desvergonzado y deslenguado en muchas ocasiones, no se avergüenza de decir que es un perfecto cobarde, tiene sentimientos.

Las primeras páginas son como entrar en un museo el cual hace tiempo que tenias ganas de ir a visitar, y las últimas, el buen regusto que te deja la visita. Así es como lo definiría.

ESTEVE ARBOIX (1971). Economista per la Universitat de Barcelona. Cap de l'Àrea d'Avaluació del Professorat de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya.

Moltes gràcies per haver-me passat el llibre. Feia temps que no gaudia tant amb la lectura d'una novel·la. Brutal!

Els personatges reflecteixen a la perfecció els prototipus dels catalans, dels castellans, els anglesos, els francesos... El tema és encertat i molt actual. Espero que a la resta de lectors els agradi tant com a mi. En una setmana i mitja l'he devorat, senyal, en el meu cas, que el llibre està ben fet. Enganxa. M'agraden les il·lustracions.

[Anotacions fetes al marge de les pàgines del llibre:]

–Sobta que un català expliqui aquesta història en castellà, però m'agrada molt el missatge.

–No m'agraden els comentaris que en Martí dedica a la Waltraud, com la tracta, no cal.

–Alguns passatges són terriblement vigents.

–M'encanta la definició que fa de l'orgull castellà.

–Quina crítica al caràcter políticament correcte i mesell dels catalans!

–A la darrera part de la novel·la tornen a aparèixer tots els personatges, el cercle es va tancant: molt bé.

–Magnífica, la descripció del setge.

Impressionant! He viscut el drama i l'honor dels defensors de les llibertats catalanes.

Felicitats a l'autor i a l'editorial.

IVETTE ANTONI, Agència Carmen Balcells

Crec que aquesta extraordinària novel·la, els catalans, i especialment els barcelonins, ens la farem nostra. M'he emocionat tant llegint com el poble de Barcelona va lluitar contra tots els elements fins a l'últim moment, deixant-hi en molts casos la vida, que he sentit l'impuls d'agafar un autobús i anar fins al Fossar de les Moreres, tota sola, a seure allà, amb ells, una bona estona.

PERE COMELLAS CASANOVA, doctor en lingüística per la Universitat de Barcelona, on també fa classes de filologia portuguesa. Traductor del portuguès al català.

A mi la primera pàgina, ja t'ho vaig dir, em va deixar enganxat a la cadira i amb la boca oberta. Un altre tret curiós del llibre (i de l'Albert): tensa la versemblança a vegades fins a extrems difícils, però hi té molta traça. De vegades dius: "home, aquí t'has passat!" i tiba tant la corda que arribes a pensar que s'ha trencat això que en diuen el pacte narratiu: tu pots fer sortir extraterrestres en una novel·la, però has de respectar les normes que tu mateix intueixes com a marc del teu món inventat. Tot plegat, però, ho fa amb tanta gràcia que, insisteixo, t'arrenca un somriure i no pas una protesta, i continues llegint.

D'altra banda, la novel·la és plena de detalls apassionants. De tant en tant vaig pel carrer i me'n recordo d'algun i se m'escapa el riure, en això l'Albert és boníssim.

I jo no trobo que en cap cas la narració decaigui. És la típica novel·la que, un cop hi ets, no voldries que s'acabés mai i al mateix temps llegeixes i llegeixes fins que te la menges en dos dies. Si més no, aquesta és la meva experiència.

Francament, crec que l'Albert és un gran gran escriptor. Gamberro, poca-solta, torracollons,... però també reflexiu, lúcid, irònic i brillant. I té aquesta gràcia dels narradors que fan que tot sembli fàcil, que la successió dels fets sembli inevitable, que explicar una guerra que ja saps com s'acaba resulti trepidant i emocionant.

Et confesso que en algun passatge em van arribar a caure les llàgrimes.

Bé, jo et volia explicar per què m'ha agradat molt i no me n'he sortit. Senzillament: he disfrutat com un burro, poques vegades he llegit amb tant de gust i m'hi he quedat tan enganxat. I no sé res més.